۱۰۰ فیلم بزرگ جهان

راجر ایبرت

ترجمه‌ی امیرحسین قاسمی

ویراستار: رضا جولایی

انتشارات جویا
تهران، ۱۳۹۴

فهرست

پیش‌گفتار ۹
ایستا و متحرک ۱۵
ادیسه‌ی فضایی ۲۰۰۱ ۲۳
چهارصد ضربه ۲۹
هشت‌ونیم ۳۵
آگیره، خشم پروردگار ۴۱
علی: ترس روح را می‌خورد ۴۶
همه‌چیز درباره‌ی ایو ۵۲
آپارتمان ۵۸
اینک آخر زمان ۶۴
سه‌گانه‌ی اُپو ۷۱
رزمناو پوتمکین ۷۶
دیو و دلبر ۸۱
دزد دوچرخه ۸۶
خواب ابدی ۹۲
آگراندیسمان ۹۸
گرمای بدن ۱۰۴
بانی و کلاید ۱۱۰
عروس فرانکنشتاین ۱۱۶
شکوفه‌های پژمرده ۱۲۲
کازابلانکا ۱۲۷
محله‌ی چینی‌ها ۱۳۲
همشهری کِین ۱۳۸

روشنایی‌های شهر ۱۴۸
روزهای بهشت ۱۵۴
ده‌فرمان ۱۵۹
میان‌بُر ۱۶۴
کارِ درست را انجام بده ۱۶۹
غرامتِ مضاعف ۱۷۴
دراکولا ۱۸۰
دکتر استرنج‌لاو ۱۸۶
سوپ اُردک ۱۹۲
ای. تی. ۱۹۸
فرشته‌ی نابودگر ۲۰۳
فارگو ۲۰۹
علف‌های شناور ۲۱۵
دروازه‌های بهشت ۲۲۱
ژنرال ۲۲۷
پدرخوانده ۲۳۳
بربادرفته ۲۳۹
تَوهم بزرگ ۲۴۴
حرص ۲۴۹
شبِ روزِ سخت ۲۵۵
آرزوهای حلقه ۲۶۱
ایکیرو ۲۶۶
زندگیِ شگفت‌انگیزی است ۲۷۱
جِی. اِف. کِی ۲۷۷
سال گذشته در مارینباد ۲۸۳
زندگیِ شیرین ۲۸۸
خانم ایو ۲۹۳
جعبه‌ی پاندورا ۲۹۸
مصائبِ ژاندارک ۳۰۳

آتالانته ۳۰۸
حادثه ۳۱۳
لارنس عربستان ۳۱۸
سامورایی ۳۲۳
اِم ۳۲۸
شاهینِ مالت ۳۳۴
منهتن ۳۴۰
کلان‌شهر ۳۴۵
تعطیلات آقای اولو ۳۵۱
کِلمانتین عزیز من ۳۵۶
زندگی برای زیستن ۳۶۲
نَشویل ۳۶۷
شبکه ۳۷۲
شبِ شکارچی ۳۷۸
نوسفراتو ۳۸۳
بدنام ۳۸۹
دربارانداز ۳۹۴
چشم‌چران ۳۹۹
پرسونا ۴۰۵
جیب‌بُر ۴۱۰
پینوکیو ۴۱۵
روانی ۴۲۱
داستانِ عامیانه ۴۲۷
گاوِ خشمگین ۴۳۳
رودِ سرخ ۴۳۹
فهرستِ شیندلر ۴۴۵
هفت سامورایی ۴۵۱
مُهرِ هفتم ۴۵۷
رهایی از شاوشنک ۴۶۴

سکوت برّه‌ها ۴۶۹
آواز خواندن زیر باران ۴۷۵
بعضی‌ها داغشو دوست دارند ۴۸۱
جنگ ستارگان ۴۸۶
بلوارِ سانسِت ۴۹۲
بوی خوش موفقیت ۴۹۸
راننده تاکسی ۵۰۳
مردِ سوم ۵۰۹
دردسر در بهشت ۵۱۵
سگِ آندلسی ۵۲۱
مستندهای «فراز» ۵۲۷
سرگیجه ۵۳۳
این گروهِ خشن ۵۳۸
بال‌های آرزو ۵۴۴
جادوگرِ شهر اُز ۵۵۰
زنی در ریگِ روان ۵۵۶
زنی تحت تأثیر ۵۶۱
نوشته بر باد ۵۶۷
اقتباس ۵۷۳
سولاریس ۵۷۷

ایستا و متحرک

من درگذشته زندگی می‌کنم.

شغل من، به عنوان دستیار متصدی در گروه فیلم و رسانه‌ی موزه‌ی هنرِ مدرن نیویورک، مدیریت آرشیو «عکس‌های فیلم»[1] ــ یکی از بزرگان مجموعه‌های عکس‌های فیلم در دنیا ــ است. روزنامه‌نگاران و پژوهشگران، عکس‌های فیلم‌های مهم یا شخصیت‌های برجسته‌ی سینما را درخواست می‌کنند و از آن‌جا که سی و چهار سال حرفه‌ام همین کار است، قفسه‌های کهنه‌ی آرشیو را باز می‌کنم و یک قرن ارزش و نابخردی هنر، تجارت، کارهای بی‌محتوا، مدارک بی‌ارزش و بیش از هرچیز، خاطرات فراموش‌نشدنی را پیدا می‌کنم.

جستجوی این عکس‌ها برای «فیلم‌های بزرگ» تألیف راجر ایبرت، دیدگاه تازه‌ای از تاریخ سینما به من بخشیده است ــ صد تصویر از معجزه‌های سینمایی در یک قرن. به این ترتیب، هنگام جستجو در پرونده‌ی ستاره‌های سینما، شاهد یک زندگی‌نامه‌ی فشرده بودم: موفقیت‌های یک هنرپیشه‌ی جوان و باطراوت؛ پختگی و کمالی که یک ستاره‌ی سینما در کارهایش نمایش می‌دهد تنها با هنرِ فیلم‌ساز امکان‌پذیر است. سپس هنگامی که چین و چروک‌های میانسالی روی صورت پدیدار می‌شود، نبردی شدید میان سال‌خوردگی و گریم و نورپردازی‌های سنگین درمی‌گیرد. هرکدام از این پرونده‌ها یک تصویر متحرک است که به من نگاهی ایزدگونه می‌دهد و به من کمک می‌کند تا هم زیبایی انسان را ببینم و هم فناپذیری او را درک کنم. با وجود این، هنرپیشه در عکس می‌تواند برای همیشه در اوج خود باقی بماند.

به لطف بایگانی عکس‌های فیلم و در نتیجه‌ی فناوری قرن نوزدهم است که گنج‌های اوایل قرن بیستم نگاه داشته شده‌اند. درست مانند فیلم‌های سینمایی که از طریق یک پروژکتور پخش می‌شوند و گاهی اوقات برای همیشه خود را در ذهن تماشاگران جای

---

1. Film Stills

می‌دهند، عکس‌های سینما یک حادثه‌ی سینمایی را ثبت می‌کند. این عکس‌ها هستند که فیلم را در روزنامه‌ها، کتاب‌ها و مجله‌ها نمایش می‌دهند و به این ترتیب فیلم‌ها در خاطر تماشاگران باقی می‌مانند. عکس‌های فیلم، فیلم‌ها را به اصل خود بازمی‌گردانند: این نکته، از محاسن عکس‌ها است. آن‌ها معادل عکس‌های آلبوم قدیمی خانوادگی هستند، چهره یا نوازشی مسکون در زمان. این‌ها عکس‌هایی هستند که دوستدارِ فیلم، می‌خواهد آن‌ها را به ذهن بسپرد.

هنگامی که از ابتدا تا انتهای کتاب را نگاه می‌کنید، چشمتان به‌طور تصادفی از نثر بی‌همتای راجر به سوی تصویری متوجه می‌شود که همراه هر مقاله است. در هر صورت شما با فیلم‌های مورد بحث آشنا هستید و متوجه می‌شوید که تصاویر، حس بصری و محتوای احساسی فیلم را بیان می‌کنند. آن‌ها روایت‌گران گذشته‌ی کازابلانکا[1] هستند ــ با بازی همفری بوگارت[2] و اینگرید برگمن[3] ــ و همچنین روشنایی‌های شهر[4] هنگامی که ویرجینیا چریلِ[5] نابینا به چارلی چاپلین ولگرد گل می‌دهد و در عوض او عشق بی‌پایانش را نثار می‌کند. روانی[6]: آنتونی پرکینز[7]، یکی از وظیفه‌شناس‌ترین بازیگران سینما، در حالی‌که دستش را محکم به دهان گرفته و این نشان‌دهنده‌ی وحشت از جرمی است که مادرش مرتکب شده. مُهر هفتم[8]: شوالیه (مکس فون سایدو)[9] که در یک اعتراف‌گاه، پنهان‌ترین ترسش را پیش‌مرگ سفیدچهره (بنگت اکروت)[10] زمزمه می‌کند. گاو خشمگین: رابرت دنیرو[11] بالای سر حریف مغلوب ایستاده، و پیکر هر دوی آن‌ها مانند آثار پیکاسو، نشان‌دهنده‌ی ترکیبی کوبیستی از زخم‌ها و کوفتگی‌ها است.

فرانسوا تروفو نخستین فیلم‌اش، چهارصد ضربه[12] را با کادری از قهرمانِ جوان به پایان می‌رساند و به این ترتیب قدرت تصویر ثابت را نشان می‌دهد. در لحظه‌ای از فیلم، آنتوان دونل (ژان پیر لئو)[13] با آینده‌ای نامعلوم و صورتی پرسش‌گر نشان داده می‌شود؛ «حالا چه کار کنم؟» این همان کاری است که عکس‌های فیلم انجام می‌دهند. آن‌ها احساس و هیجان یک هنرپیشه، صحنه، یک فیلم، و یک دوران را تثبیت می‌کنند؛ آن‌ها مثل سنجاقی هستند که در بدن پروانه‌ی خشک‌شده فرو می‌رود و به این موجود دوست‌داشتنی و میرا، حیاتی طولانی می‌بخشند. عکس‌ها، عصاره‌ی فیلم را بیرون می‌کشند؛ آن‌ها زیبایی و اصالت فیلم را حفظ

1. *Casablanca* 2. Humphrey Bogart 3. Ingrid Bergman
4. *City lights* 5. Virginia CHerrill 6. *Psycho* 7. Anthony Perkins
8. *The Severnth Seal* 9. Max Von Sydow 10. Bengt Ekerot 11. Robert Deniro
12. *The 400 Blows* 13. Jean Pierre Leaud

می‌کنند. در این کتاب، بیشتر عکس‌هایی که همراه فیلم‌ها آورده شده‌اند، عیناً از همان فیلم‌ها نیستند. بدین معنی که آن‌ها نه در کادرهای وسیع، بلکه عکس‌های بزرگ‌شده از کادرهای منفرد ۳۵میلیمتری هستند. این کار معمولاً وظیفه‌ی «گروه عکاسان» است، مردان و زنانی که توسط شرکت تولید استخدام شده‌اند تا هم‌زمان با فیلم‌برداری، از صحنه‌ها عکس بگیرند. آن‌ها با هدف فروش محصول استخدام شده‌اند: تا با عکس‌های تبلیغاتی از ستاره‌ها و صحنه‌های جذاب، اشتهای خریداران را برای تهیه‌ی بلیط در آینده تحریک کنند. ولی مثل هنرهای تجاری، عکس‌های فیلم هم از نظر احساسی و هم زیبایی‌شناختی، شکوه خاص خودشان را دارند. با نظری اجمالی به عکس یک فیلم قدیمی هالیوود، دوره‌ای خاص در ذهنمان تداعی می‌شود. عکس به نوع کارگردانی فیلم اشاره می‌کند؛ به‌یادآورنده‌ی طراحی افراطی و دقیق از صحنه از لباس‌ها و تشریح‌کننده‌ی ظاهر و رفتار ستارگان و بازیگران فراموش‌شده‌ی عصر گذشته است.

اعتبار عکسهای غیرمتحرک، جستجوی آن برای یافتن تصویری منحصربفرد و کامل، بر ذهن ما تأثیری منحصربفرد دارد. در سال ۱۹۳۰، بسیاری از فیلم‌های خبری معطوف به نشان‌دادن رکود اقتصادی آمریکا شدند، ولی بارزترین تصاویر مربوط به آن دوره را عکاسی به نامه دوروته لانج[1] گرفت. بی‌پیرایگی هنرمندانه‌ی این عکس‌ها ــ گداها و کشاورزان، خانواده‌هایی که فقر تباهشان کرده و آن‌ها به آینده‌ی تیره خود خیره شده‌اند ــ بسیار متحیّرکننده است. این آثار مانند اشعاری هستند که درباره‌ی محرومیت و ناامیدی سروده شده باشند.

هالیوود به دنبال فضاهای متفاوتی می‌گشت: آثاری که امیددهنده و اطمینان‌بخش باشند. داستان‌هایی افسانه‌ای درباره‌ی آدم‌های زیبایی که رؤیاهایشان را دنبال می‌کردند و آن‌ها این کار را با عکاسی از هنرپیشه‌های معمولی و تبدیل آن‌ها به اسطوره، انجام دادند. عکس‌های فیلم حتی باعث ترقّی بیشتر این فرایند شدند: آن‌ها به شکلی عالی نور را به کار گرفتند. رسالت عکس‌ها گنجاندن جذابیت فیلم ــ تمام‌زرق‌وبرق و مقدار زیادی از هنرِ فیلم ــ در یک تصویر جداگانه بود. درنهایت باید گفت که عکس، قاب فیلم و جوهر ستارگان سینما را تسخیر کرد.

همه ستارگان برای عکس‌های صحنه، مناسب نبودند. بازیگران پرتحرکی مثل جیمز کاگنی[2]، جین کلی[3]، جری لویس[4] احتمالاً فقط لکه‌ای بر دیافراگم دوربین بودند.

1. Dorothea Lange 2. James Cagney 3. Gene Kelly 4. Jerry Lewis